

Zatímný návrh obecné části trestního zákona.

Karel Reinold.

Dokončení.

Z návrhu nelze seznati, zdali osoba vykonávající vnucenou práci, má býti za trvání této práce na státní útraty stravována čili nic. Při osobách majetných nebo s majetným příbuzenstvem by to nic nevadilo, poněvadž vnucená práce má dle úmyslu osnovy znamenati pro vinníka skutečné snížení jeho životní úrovně; leč nelze zapomenuti, že tento trest má se uložiti i tehdy, byl-li čin spáchán z nechtu k práci, tedy většinou i nemajetným osobám. Čím by se ale živili, kdyby museli po nějakou dobu osm hodin denně pro stát bezplatně pracovati?

Ostatní tresty vedlejší, jako zostření trestu na svobodě postem a tvrdým ložem, ztráta čestných práv občanských, zákaz živností neb povolání, vypovědění a uveřejnění rozsudku, již dle platných trestních zákonů známé, byly jen poněkud zmíněny a to hlavně zmírněny.

Jak viděti, návrh neuvádí tmavou komůrku a samovazbu, jež se používají jenom v kárném řízení. Poněvadž rozdíl mezi těžkým žalářem a jednoduchým žalářem, jenž nyní beztoho jest nepatrný, má úplně odpadnouti a právo trest změňující dle § 55. tr. z. se odhývá, mají zostření trestů na svobodě dle osnovy jiný účel. Osnova chce tím osobám surovým, nestoudným nebo práce se štífcím i krátké omezení svobody učiniti citelným trestem. Proto mají se uložiti toliko osobám shora naznačené povahy, pokud byly odsouzeny na ztrátu svobody do jednoho roku, a sice nejdéle na šest týdnů a nejvýše dvakrát za týden ve dnech oddělených. Při přestupcích může býti vazba netrvající déle tří dnů zostřena celá. Při trestech na svobodě delších jednoho roku bylo tudíž zostření úplně vyloučeno, a to, jak dí odůvodnění, proto, »že delším ukládáním těchto zostření byl by ohrožen zdravotní stav trestancův nebo, kdyby zostření byla ukládána v míře nepatrné, pozbyla by dlouhým trváním své účinnosti«. S tímto názorem mohli bychom souhlasiti, kdyby osnova jasně řekla, že zostření u jisté skupiny trestanců, bez ohledu na délku trestu na svobodě, nastane, ale jenom v prvním roku trestu. Dle znění osnovy zdá se však býti nespravedlivým, že menší zločinci, pokud jsou suroví atd., mají býti podrobeni zostření trestu,

kdežto větší provinilci, na delší trest odsouzení, ačkoliv jsou téže povahy, mají býti ze zostření sprostěni.

Ztráta čestných práv občanských, jež znamená trvalou ztrátu vyznamenání, veřejných služeb atd., ztrátu způsobilosti k nabytí a opětnému nabytí těchto práv a konečně ztrátu práva voliti a volen nebo povolán býti k veřejné funkci nebo hlasovati ve věcech veřejných, musí býti vyslovena na dobu od tří do 10 let, uzná-li soud na trest žaláře nejméně jednoho roku. Při kratším trestu žaláře bude to zústavěno uvážení soudcovu. Samozřejmě nelze čestná práva vykonávati po dobu výkonu trestu na svobodě nebo pobytu v zabezpečovacím ústavě nebo podmíněčném odsouzení po zkušebnou dobu.

Zákaz živnosti nebo povolání může býti vysloven na dobu od půl roku do pěti let, dopustil-li se někdo zločinu nebo přečinu po druhé, zneužívaje své živnosti nebo povolání a je-li odůvodněná obava opětného zneužití. Tento zákaz však nemá se vztahovati na trestné činy spáchané tiskopisem.

Z trestů vedlejších bylo nejvíce obmezeno vypovězení, jehož se používá výlučně proti cizincům. Vyhoštění čs. občanů z jistého obvodu republiky vůbec odpadá, poněvadž tvůrcové návrhu je považovali často za sociálně nebezpečné a toto opatření někdy vede ke zbytečnému zatěžování úřadů bezpečnostních a soudů stíhajících nedovolený návrat. Přesto nelze zapřít, že právě vyhoštění jeví se mnohdy jako jediný prostředek, aby pochybné živly z venkova byly odstraněny od nebezpečného prostředí velkých měst. Vypovězení, vztahující se vždy na území republiky, jest obligatorní, bylo-li na trest žaláře na dobu nejméně jednoho roku uznáno, při trestu žaláře kratším jednoho roku nebo při trestu vězení nejméně jednoho roku jest jenom fakultativní. V posledním případě však může ministr spravedlnosti, otázav se ministra vnitra, povoliti odsouzenému návrat do republiky, uplynula-li tři leta od výkonání trestu. Dle shora řečeného jest míti za to, že vypovězení při přestupcích vůbec nebude; návrh se o tom výslovně nezmiňuje.

Uveřejnění rozsudku lze nařídit jak v zájmu veřejném, tak v důležitém zájmu poškozeného, ba i obviněného, jedná-li se o osvobozující rozsudek. V posledních dvou případech nařídí to soud jen na jejich žádost. Při přestupcích je uveřejnění rozsudku nepřipustno.

Od trestů odlišují se zabezpečovací opatření, zavedená dle vzorů moderních osmův hlavně v tom, že při trestech — používáme-li slov důvodové zprávy — více se hledí k povaze činu, jež má býti trestán, při zabezpečovacích opatřeních k povaze pachatelově. Tento výklad však nevystihuje zúplna pojem »zabezpečovacího opatření«. Neboť jméno přidavné »zabezpečovací« přece poukazuje na to, že něco má se zabezpečovati a to jest buď společnost

před škodlivými živly, buď dotyčná osoba sama, a to nepřihlížeje k tomu, nastane-li odsouzení čili nic. Kdežto totiž trest lze uložit jen tam, kde spáchán byl trestný čin a kde splněny jsou i ostatní podmínky trestnosti, jest zabezpečovací opatření myslitelné i tehdy, kdy není trestného činu nebo kdy se nedostává některé jiné podmínky trestnosti.

Uvidíme však, že návrh sám přesně nesetrvává na tomto rozdělení mezi tresty a zabezpečovacími opatřeními, nýbrž že obě skupiny navzájem do sebe zapadají.

Jako ryze zabezpečovací opatření se stanoviska chránění společnosti před nebezpečnými živly a předměty, jeví se býti toliko odkázané do přechovatelny a propadnutí. Donucovací pracovna a zápořád' hostinců mají výchovný účel, kdežto ústav pro choré vězně stojí takřka v prostředí mezi oběma druhy zabezpečovacích opatření. Jaké osoby mají se odkázati do ústavu pro choré vězně, bylo již v dřívější souvislosti uvedeno. Jsouť to obyčejně nebezpeční obvinění, jež jenom pro duševní chorobu nebo slabomyslnost byli osvobozeni, potažmo, při nichž trestní řízení bylo zastaveno, a osoby pijáctví a zneužívání opojných prostředků a jedů oddaných, byly-li odsouzeny čili nic. Mimo to je tento ústav určen i pro takové trestance, kteří byli odsouzeni k trestu na svobodě nejméně jednoho roku nebo mohli by býti odkázáni do donucovací pracovny, ale pro příliš pokročilý věk nebo pro tělesné nebo duševní vady nemohou s úspěchem býti podřízeni kázní v trestní nebo v donucovací pracovně předepsané. Co se týče doby chování v ústavě, říká návrh nepřesně, že trestanec bude tam tak dlouho držán, pokud to jest žádoucím, nejméně však rok. Poněvadž to se však vztahuje na osoby, jež pro nepříčetnost nebyly odsouzeny, mělo by tam lépe státi »chovanec«. Po uplynutí jednoho roku může býti chovanec podmínečně propuštěn.

Dvojitý účel ústavů pro choré vězně tkví tedy v tom, že jednak mají chrániti před obecně nebezpečnými osobami nepříčetnými, jednak odvykati nezřízené náklonnosti k lihovinám a požívání jiných opojných prostředků a jedů. Mimo to mají si chovanci práce schopní odborným výcvikem navykati přiměřené práci. Poněvadž tedy vyléčení neb aspoň zlepšení zdraví chovancova bude hlavním úkolem takového ústavu, řídí lékař zaměstnání chovanců.

Přechovatelna — též úplně nový typ ústavu pro trestance — jest buď ryze zabezpečovacím zařízením, buď též současně trestnicí. Tento ústav je určen pro nepolepšitelné, obecně nebezpečné zločince, jež byvši před tím již dvakrát odsouzeni za zločin, dopustili se opětně zločinu. Odkázání do přechovatelny děje se zpravidla po vykonání trestu; bylo-li však uznáno na trest žaláře pět let nepřevyšující, může se vysloviti, že také trest bude vykonán v tomto ústavě. Jak při ústavě pro choré vězně, není i zde v osnově

uvvedena určitá hranice doby, až do které může býti odsouzený v přechovatelně chován. Návrh jenom říká, že chování trvá tak dlouho, »pokud toho vyžaduje důvod opatření, nejméně však pět let«. To je příliš obecně vyjádřeno. Ježto však účelem přechovatelný jest chrániti před zločinci obecně nebezpečnými, jest míti za to, že odsouzený bude tak dlouho v přechovatelně chován, pokud přestane býti obecně nebezpečným. K dosažení tohoto cíle mají chovanci navykati soustavným odborným výcvikem přiměřené práci. V případě dobrého chování může odsouzený po uplynutí pěti let býti podmíněčně propuštěn a mají za takové propuštění platiti předpisy o podmíněčném propuštění z trestu, o nichž ještě bude pojednáno. V takovém případě určuje soud vězeňský zkušebnou dobu, jež při propuštění z trestu rovná se zbytku trestu, a to nejméně dvou a nejvýše pěti let. Ale i od odkázání do přechovatelný rozsudkem svého času vysloveného bude upuštěno, uznal-li soud vězeňský sváoplatně, že podmíněčně odsouzený, jenž po vykonání trestu měl býti odevzdán přechovatelně, se osvědčil.

Přechovatelně namnoze se podobá donucovací pracovna, leda že do pracovny mají se dostat menší zločinci, u nichž stává větší naděje na polepšení. Oba ústavy mají to společné, že soud může, ale nemusí, do nich odkazovati výhradně zpětné zločince, při čemž ovšem nutno si toho všimnouti, že za jistých podmínek může nastati promlčení zpětnosti. Do donucovací pracovny mohou tedy býti odkázáni trestanci k práci způsobilí, odsouzení »k trestu na svobodě pro zločin nebo přečin spáchaný z nechuti k vytrvalé práci, z ničemnosti, z hamižnosti nebo z pijáctví, jež odpykali před tím již dvakráte trest na svobodě pro zločin nebo přečin spáchaný z některé takové pohnutky«. V tomto případě bude též uložený trest vykonán v pracovně. Aby největší a nepolepšitelní vinníci nepodřivali kázeň v donucovací pracovně, vylučují se z ní odsouzení k trestu žaláře delšího pěti let. Takové živly mají tedy přijíti do přechovatelný. Donucovací pracovna má za účel soustavným výcvikem odborným navykati chovance přiměřené práci, kterou by se na svobodě poctivě obživili. Proto zůstane odsouzený v tomto ústavě tak dlouho, pokud stupněm svého výcviku v práci i celým svým chováním nepodává záruky, že se bude na svobodě poctivě živiti, ale platí jako dolejší hranice jedem rok a jako hořejší deset let. Po uplynutí této nejdelší lhůty musí býti bezpodmínečně propuštěn; po uplynutí jednoho roku může se to státi podmíněčně a platí zde obdobná ustanovení jako při propuštění z přechovatelný.

Podle všeho mají se budoucí donucovací pracovny, jež budou státem spravovány, podstatně lišiti od dosavadních pracoven, jež jsou určeny pro zaháleče, tuláky, prostitutky a podobné viníky, byt i se dopustili jenom přestupku. Poněvadž nevíme, zdali dotyčné zákony ze dne 24. V. 1885, č. 89. a 90. ř. z. budou zrušeny, není jistým, zdali do donucovacích pracoven, dle nového stavu, mají přijíti

těž takové osoby, nebo zdali pro tyto provinilce zůstanou staré donucovací pracovny v platnosti. Důvody o tom nepodávají vysvětlení. S určitostí lze však míti zato, že policejní dohled, zavedený zákonem ze dne 10. V. 1873, č. 108. ř. z., bude odbyt, poněvadž návrh jej vůbec neuvádí. Na jeho místo nastupuje — arciť v zeslabené formě — záповěď hostinců, jež lze odsouzenému nebo pro nepřičetnost zproštěnému uložit na dobu od šesti měsíců do tří let, bylo-li příčinou zločinu nebo přečinu nesmírné požívání lihovin. Do lhůty, jež běží od právní moci rozsudku, nevčítá se čas, po který trvala trestní vazba nebo pobyt v zabezpečovacím ústavě. Toto ustanovení jest patrně nedostatečným, poněvadž návštěva hostinců a výčepů bude též zakázána zproštěnému pro nepřičetnost, tedy i kde následkem zastavení trestního řízení ani k rozsudku nedošlo.

Při přestupcích je záповěď návštěvy hostinců jen přípustna, »byl-li vinník před tím již dvakráte uznán vinným nebo pro nepřičetnost zproštěn obžaloby pro trestný čin nesmírným požíváním lihovin způsobený«. Porušení záповědi jak vinníkem, tak hostinským, bude se trestati jako samostatný přestupek.

Propadnutí předmětů, jimiž trestný čin byl podniknut nebo které trestným činem byly získány nebo vyrobeny, nutno dobře rozoznati od zabrání mezi vedlejšími tresty uvedeného. Neboť soud může takové věci »prohlásiti propadlými, nehledě k výsledku řízení proti určité osobě, ohrožují-li veřejnou bezpečnost, mravnost nebo pořádek«. Propadnutí podobá se tedy objektivnímu řízení v tiskových věcech. Výtěžek z propadlých předmětů připadá státu, po případě poškozenému.

Kdežto případy, kdy má nebo může se uznati na zabezpečovací opatření, jsou již v obecné části trestního zákona přesně uvedeny, bude u mnohých trestných skutků soudu ponechána volba jednak mezi žalářem a vězením, jednak mezi trestem na svobodě a trestem na penězích. Jakými zásadami má se tu soudce řídit, bylo již dříve vyloženo. Dlužno ještě dodat, že při ukládání trestu na svobodě soud může uznati buď na trest co do délky přesně určený nebo na prozatím neurčitý trest. Toto, tak zvané neurčité odsouzení, zavedené dle amerického vzoru, jest zdokonalením moderní trestní soustavy, dle níž odsouzený sám má v ruce svým chováním výkonu trestu buď vůbec předejítí neb aspoň trest přiměřeně zkrátiti. Tomu účelu slouží též podmíněčné odsouzení a propuštění. Nový institut neurčitého odsouzení spočívá na názoru, že osoby mladší třiceti let mohou ještě s úspěchem býti polepšeny, byť i nejsou dány podmínky podmíněného odsouzení. Odsoudí-li tedy soud takového vinníka, jehož pokládá za polepšitelného, na trest, na který ukládá zákon žalář nejméně jednoho roku a nejvýše osmi let, může výrok o trestu omeziti na určení zákonné sazby a vysloviti, že trest bude vykonán v polepšovně dospělých. Skutečné trvání trestu závisí pak na výsledku

výchovy v polepšověně dospělých, o jejíž zařízení uslyšíme později. Odůvodnění uvádí, že z ohledů na generální prevenci byli prozatím z neurčitého odsouzení větší zločinci vyloučeni. Není však vysvětlitelným, proč vinníci odsouzení pro přečin, na nějž zákon ukládá trest od dvou do desíti let, nemají dobrodiní neurčitého odsouzení požívati. Vytrpěná soudní vyšetřovací vazba, odsouzeným nezaviněná, započítá se nejen do trestu na svobodě, nýbrž i na penězích, při čemž zajisté bude nařízením klíč přepočítací po každé dle poměrů ustanoven. Oproti nynějšímu stavu znamená zotřetí nový předpis, že do trestu žaláře nejméně jednoho roku vyšetřovací vazba vůbec se nezapočítá, do kratšího žaláře pouze dvěma třetinami. Aby se uvarovalo pochybností, ustanovuje návrh vyslovně, že trest, odsouzenému před tím uložený soudem tuzemským nebo cizozemským, pokud byl vytrpěn, započítá se do trestu, na kterýž novým rozsudkem pro tžž trestný skutek bylo uznáno.

Význam polehčujících a přitěžujících okolností — výraz tento v návrhu vůbec nepřichází — byl v několikrátém směru obmezen. Návrh zná toliko instituci zvýšení a snížení trestní sazby a mimořádné zmírnění trestu. Při snížení trestu může soud užití sazby o stupeň nižší, místo trestu doživotního žaláře uznati na žalář od deseti do dvaceti let a místo nejnižšího trestu na svobodě na trest peněžitý. Takové snížení trestní sazby připouští návrh, jak jsme viděli, při zmenšené přičetnosti, vykročení z mezí přiměřené obrany a jednání v nouzi, a mimo to ještě při věku vinníka pod jedenadvaceti lety. Při takovém provinilci mladším 21. let může soud trestní sazbu snížit, byl-li k činu sveden; trest doživotního žaláře změňuje se odsouzenému, byl-li v době činu mladší jedenadvaceti let, v trest žaláře od desíti do dvaceti let.

Ostatní polehčující okolnosti v §§ 46.—47. tr. z. dotčené, jako zejména zachovalost, doznání, bída pachatelova, máhrada způsobené škody a okolnost, že zločin zůstal nedokonaný, nebyly pojaty do návrhu, — myslím, že neprávem, jelikož tyto polehčující okolnosti týkají se objektivních a subjektivních skutečností pro posouzení trestnosti činu nadále důležitých. Pochybuji, že tu stačí obecný návod, jež dává návrh soudcům, aby se vyměřil »trest v mezích zákonné sazby podle zavinění, přihlížeje k pohnutkám činu, dosavadnímu životu vinníkovu a pravděpodobným účinkům trestu«. Je-li několik důvodů pro užití sazby vyšší nebo nižší, sluší sazbu zvýšiti nebo snížit jen jednou a to podle ustanovení přísnějšího nebo příznivějšího pro vinníka. Smysl toho předpisu není mi dost jasným; neboť je-li na trestný čin stanovena jen jedna sazba, není srozumitelným, podle kterého ustanovení — přísnějšího nebo příznivějšího — má se sazba zvýšiti nebo snížit. Bude-li však na některý čin trestný stanoveno několik sazeb výběrmo, beztak má platiti zásada, že dlužno zvýšiti sazbu přísnější nebo snížit sazbu mírnější, podle toho, má-li býti sazba zvýšena nebo snížena. Při souběhu přitěžujících

cích a polehčujících okolností lze trest vyměřiti podle sazby základní, nebo ji zvýšiti nebo snížití.

Mimořádné zmírnění trestu, jež na příklad zákon dovoluje při omluvitelném právním omylu nebo omluvitelném vykročení z mezí jednání v nouzi, má za následek, že se užívá sazby až o dva stupně nižší a že se uzná místo doživotního žaláře na žalář od pěti do dvanácti let a místo nejnižšího trestu vězení na trest peněžitý. Při přestupcích může soudce místo jiného trestu uložiti trest peněžitý neb od potrestání úplně upustiti. Zákonné účinky spojené s vykonáváním trestu zůstávají však nedotknuté a nastávají po právní moci rozsudku.

Okolnostem přitěžujícím věnuje osnova zvětšenou pozornost, zejména zpětnosti. Osnova v tom směru vybuduje obsírnou soustavu kriminálně politickou, hledící co možná potírati zločinectví z povolání. Dopustil-li se totiž zločinu vinník, jenž vytrpěl již před tím trest za zločin spáchaný ze stejné nízké pohnutky, nebo spáchal-li přečin vinník, odpykavší si před tím již trest za stejný nebo příbuzný přečin, zvyšuje se trest o jeden stupeň. Trest může býti o dva stupně zvýšen, spáchal-li dotyčné trestné činy po živnostensku nebo ze zvyku, vyjímajíc, že beztak bylo v trestním zákoně k této okolnosti přihlíženo. Ba, trest doživotního žaláře může býti zpětnému zločinci uložěn, odpykal-li již dříve po dvakráte celý uložený trest žaláře delší tří let a dopustil-li se nového zločinu zákonnou sazbou nejméně jednoho roku ohroženého. Na tento trest musí se vynésti rozsudek, je-li sazba nejméně pět let. Ale i menším provinilcům, jež vykazují v trestních lístcích tolik a tolik byt i malých trestů, má býti důrazně čeleno. Neboť každý přečin může býti potrestán jako přečin vězením od čtrnácti dnů do tří let, vytrpěl-li vinník před tím již trojí trest za stejné nebo příbuzné činy. Dokonce může se každý přestupek nebo přečin potrestati jako zločin žalářem od jednoho roku do tří let, spáchal-li jej vinník z nízké pohnutky, ačkoli v pěti letech před tím odpykal již trojí trest za čin stejné povahy.

Mimo zpětnost uvádí návrh ještě případ zvýšení trestní sazby, jedná-li se o svádění osoby zachovalé nebo mladší osmnácti let k trestnému činu, předpokládaje, že vinník tyto okolnosti věděl.

Co se pak týče souběhu činů, nečiní návrh rozdílu mezi ideální a reální soutěží, považuje to pro praktické provádění zákona za zbytečné. Jinak převzala osnova dosavadní zásadu rakouského práva, že při souběhu několika trestných činů vyměří se trest »podle sazby na čin nejpřísněji trestný« (základní sazby), přihlížeje k ostatním trestným činům, leč s následujícími odchylkami: Schází-li se přečin, na nějž jest stanoven delší trest než na zločin, s takovým zločinem, odsuzuje se k trestu žaláře podle vyšší sazby.

Jsou-li však sbíhající se trestné činy zločiny nebo přečiny, uloží se trest úhrnný tím způsobem, že »se dolejší hranice základní

sazby zvyšuje o polovici dolejší hranice sazby nejbliže nejpřísnější a hořejší hranice základní sazby o polovici hořejší sazby nejbliže nejpřísnější«. Samozřejmě nesmí býti překročena hořejší hranice nejvyššího trestu. Má-li se obviněnému uložití dodatný trest za čin, jehož se dopustil před vynesením rozsudku, na jiný čin se vztahujícího platí i dle osnovy ustanovení §u 265. rak. tr. ř. s tou zvláštností, že dodatný trest má se vykonati podle přísnějšího způsobu trestu. Bylo-li tedy před tím uznáno na trest žaláře, má se též při dodatném odsouzení uznati na trest žaláře, ač-li tu by se jednalo jenom o přečin. Obdobně má se též několik trestů na svobodě uložených různými rozsudky odpykati jako trest jediný a to podle přísnějšího způsobu trestu.

Čtvrtá a poslední hlava osnovy obírá se výkonem trestů a zabezpečovacích opatření. Nutno jako novum poznamenati, že i výkon zabezpečovacích opatření náleží do oboru justiční správy a řídí jej ministr spravedlnosti. Za předsednictví ministra spravedlnosti nebo jeho náměstka zřídí se u ministerstva ústřední rada pro výkon trestů sestávající z 15 členů a ze stejného počtu náhradníků, z nichž má se po 7 členech voliti Národním shromážděním. Ústřední rada jest poradním a dozorčím orgánem.

Při každém trestním a zabezpečovacím ústavě zřídí se dozorčí rada skládající se z 9 členů a stejného počtu náhradníků. V této radě zasedají mimo komisaře ústavu, soudce, zástupce obhájců ve věcech trestních, ještě dvě osoby činné v oboru sociální péče, jmenované na pět let županem a čtyři členové volení župním zastupitelstvím. —

Rozhodující vliv na výkon trestů mají však jenom komisař ústavu, jenž jest zároveň předsedou dozorčí rady a jmenuje se ze členů státního zastupitelství, a vězeňský soud, jenž se zřídí pro samostatné ústavy, jež tedy nejsou spojeny se sborovým soudem. Vězeňský soud skládá se ze členů dozorčí rady a to ze soudce a ze dvou přísedících jmenovaných. Komisař a obhájce nejsou členy vězeňského soudu, pro něž platí o jednání obdobně předpisy v řízení trestupkovém.

Výkon trestu v trestnici u soudů sborových řídí státní zástupce; kdo jej řídí u samostatných ústavů, návrh výslovně neříká. Státní zástupce jest zároveň předsedou dozorčí rady trestnice, do kteréž jmenuje ministr zdravotnictví též lékaře.

U okresního soudu řídí výkon trestu přednosta toho soudu jako komisař a jest zároveň předsedou dozorčí rady, v níž zasedají, pokud možno, též lékař a paedagog.

Co se týče řádu a kázně v trestních a zabezpečovacích ústavech, byla nově upravena ustanovení o výtěžku práce, o péči o propuštěné a o trestech kárných. Zásadně nemají ani trestanci, ani chovanci zabezpečovacích ústavů nárok na mzdu za práci, jejíž čistý

výtěžek připadá státu. Při tom lze tohoto výtěžku užití k náhradě škody trestným skutkem způsobené, k podpoře muzné rodiny trestancovy nebo chovancovy, k opatření vedlejších požitků trestance a konečně k zabezpečení obživy trestancovy nebo chovancovy na svobodě. Podrobnosti určují se nařízením. Aby trestaneckou prací se nedělala živnostníkům nezřízená soutěž, budiž toho dbáno, aby výrobky trestníkův nebyly účtovány levněji, než zač výrobky stejné jakosti se vůbec prodávají. Místo to započítává se přiměřená část ceny na náklady výkonu trestu. Pracovní doba v trestnicích a zabezpečovacích ústavech nemá býti časově omezena.

Péče o propuštěné upravuje se nyní zákonem v několikerém směru. Před výstupem trestance (chovance) z ústavu má dozorcí rada v dorozumění se sdruženími a zařízeními pro péči o propuštěné trestance včas se postaratí o to, aby propuštěný se mohl na svobodě přiměřeným způsobem obživiti. Není-li možno včas takového opatření učiniti a je-li vážné nebezpečí, že by trestanec (chovanec) jinak znovu spáchal trestný čin, může až do čtrnácti dnů zůstatí v ústavě; s tím musí trestanec samozřejmě souhlasiti a jest dále zapotřebí, aby se pravděpodobně naděje na opatření zlepšila.

Propuštěným slabé povahy může dozorcí rada zříditi na určitou dobu, ne však přes dva roky, podpůrce, jenž má spravovati jejich úspory a jiným způsobem jim býti nápomocným.

Aby se trestanci (chovanci), ztrávilivšímu v ústavě trestním nebo zabezpečovacím aspoň rok, ulehčil přechod do volného života, vsouvá návrh pobyt v přechodném ústavě, do kteréhož se mouhou káraci, vězňové a chovanci ústavů zabezpečovacích ministerstvem spravedlnosti na návrh vězeňského soudu odkázati, při trestancích ovšem teprve, když odpykali aspoň polovici uloženého trestu.

Jako kárné tresty pro trestance a chovance přicházejí v úvahu samovazba, buď samá, buď zotřená postem a tvrdým ložem a temnice. Zpurnému trestanci (chovanci) může totiž komisař ústavu — vyslechnuv ústavního lékaře — vedle ostatních kárných trestů uložití i temnici, nejdéle na čtyřiaadvacet hodin. Malá porušení ústavní kázně potrestá představený ústavu, v těžších případech, a zejména dopustil-li se trestanec (chovanec) přestupku soudně trestného, ukládá kárný trest — samozřejmě větší — komisař ústavu.

Je-li však zapotřebí přísnějšího potrestání nebo dopustil-li se trestanec (chovanec) přečinu, na něž je stanovena sazba do osmi měsíců, rozhodne k návrhu komisaře vězeňský soud. V prvním případě prodlouží se odsouzenému trest nejdéle o jeden měsíc; jedná-li se o přečin dotčeného rázu, nastává prodloužení podle zákonné sazby. Takový trest odpyká se celý nebo z části ihned a to v samovazbě. —

Podle toho lze míti za to, že hrubší provinění káraců, vězenců a chovanců, jakož i vůbec trestné činy trestanců v soudních

trestnicích, přikazují se k odsouzení obecným trestním soudům; osnova arciť o tomto bodu nemluví.

Zbývá nám ještě se zabývati s vnitřním zařízením trestních ústavů. Dosavadní trestnice budou roztržiděny v dva hlavní typy: v káznice, jež mají »zdůrazniti zavržitelnost činu trestance« a ve věznice. Za zvláštní odrůdu káznice jest považovati polepšovnu dospělých, za kterouž určí ministerstvo spravedlnosti některou káznici nebo její část úplně oddělenou. Všem těmto ústavům jest společné, že mají za účel polepšiti trestance; ale toliko v káznici a v polepšovně dospělých nosí káranec trestanecký šat a může jim býti přikázána bez ohledu na jejich dosavadní zaměstnání jakákoliv práce. Vězňové mají ústavní šat, aby se projevilo, že trest ve věznici nemá rázu zneuctivajícího. Proto budiž též dbáno toho, aby vězňové, pokud možno, mohli zastávati své dřívější zaměstnání.

Nejpříznačnějším pro káznici jest rozdělení káraneců ve tři kázeňské třídy, jež se liší šatem, rozsahem styku mezi sebou i s vnějškem a jinými výhodami. Zařadění káraneců a jejich postup do vyšší třídy řídí se podle amerického systému známkového, jehož podstata spočívá, dle odůvodnění, v tom, že zřízení pověření přímým dozorem na káranec, zapisují svůj posudek o jeho chování a prospěchu tím způsobem, že mu připisují k dobru, při průměrném prospěchu a chování, určitý počet známek, při nadprůměrném vyšší počet, kdežto při neprospěchu se mu známky odeprou. Při vstupu zařadí se trestanec do druhé třídy. Při tom a vůbec při vstupu do každé kázeňské třídy přepočítá se káranec doba trestu na určitý počet známek, potřebný buď k podmíněčnému propuštění nebo k postupu do vyšší třídy. Tento postup upravuje se tak, že káranec »při dobrém chování, pilnosti i svědomitosti« může býti propuštěn za tři čtvrtiny doby rozsudkem stanovené, káranec do doživotního žaláře odsouzený po patnácti letech. V první a v druhé třídě musí káranec ztráviti nejméně čtvrtinu uloženého trestu, doživotní káranec nejméně pět let. Podmínečné propuštění povoluje se teprve po roce a jen z první třídy, když káranec v ní pobyl čtvrtinu trestu. Odkázání do samovazby, již i zde se používá jen podřízeným způsobem, řídí se dle místních poměrů, pročež zůstává se domáccímu řádu stanoviti, zdali káranec přicházejí do samovazby za první dobu nejdéle na tři měsíce čili nic.

Třetí třída je určena pro káranec trvale nedbalé nebo špatně se chovající a pro zpětné káranec, jež již dříve byli káznici trestáni. Vězeňský soud vyslovuje, že káranec z důvodu špatného chování se odkazuje od jednoho měsíce do dvou let do třetí třídy, zpětný káranec musí tam pobýti nejméně čtvrtinu trestu. Při nápravě může vězeňský soud káranec pobyt v třetí třídě nejvýše o dvě třetiny zkrátiti.

Obdobné předpisy platí pro výkon trestu v polepšovně dospělých s těmito odchylkami: V první a v druhé třídě, a to v každé

musí dospělý trestník zůstatí jednu třetinu doby, jež rovná se nejkratší výměře trestu, za tím účelem, aby káranec řádně se chovájící mohl v této době dosíci podmíněčného propuštění. Po odkázání do třetí třídy musí v druhé třídě, jakmile se tam vrátí, ztrávití nejméně polovici nejnižší výměry trestu. Konečně může vězeňský soud nepolepšitelného kárance, odpykal-li v třetí třídě nejméně šest měsíců, odkázati do obecné káznice. Jinak určuje vězeňský soud podle výsledku výchovy trvání trestu kárenců, leda že propuštění před uplynutím nejvyšší výměry sazby v rozsudku uvedené děje se vždy podmíněčně. Zkušební doba rovná se pak času zbývajícimu do nejvyšší výměry sazby, ale není vůbec při předčasném propuštění kratší dvou let a delší pěti let.

Co se týče obecných předpisů o podmíněčném propuštění, byla dotyčná ustanovení z druhé části zákona ze dne 17. X. 1919, č. 562. sb. z. a n. většinou převzata do osnovy, při čemž předpisy byly obdobně rozšířeny na kárance v polepšovně dospělých a na chovance v zabezpečovacích ústavech, a zvláštnosti těchto ústavů přizpůsobeny. Obecně platí zásada, že propuštění z trestu pro zločin uloženého, může se povolití teprve po odpykání tří čtvrtin trestu, propuštění z trestu pro přečin uloženého již po odpykání dvou třetin trestu. Návrh to ovšem výslovně neříká, ale z několika ustanovení po různu v osnově se nalézajících lze na to souditi; zejména jest uvážiti, že podmíněčné propuštění z věznice nastává teprve po odpykání dvou třetin uloženého trestu. Vykonává-li se výjimečně v zabezpečovacím ústavě trest žaláře nebo vězení trvající nejméně jeden rok, nesmí se odsouzený dříve podmíněčně propustiti, než vytrpěl tři čtvrtiny trestu žaláře nebo dvě třetiny trestu vězení. Ve všech těchto případech trvá však nejkratší lhůta, do níž podmíněčné propuštění je vyloučeno, aspoň jeden rok. Z toho vyplývá, že trestanci a vězni v soudních trestnicích vzhledem ke krátkosti trestu nemohou býti podmíněně propuštěni.

Doba zkušební rovná se při propuštění z trestu zbytku trestu, u doživotně odsouzeného činí pět let místo deset let dle dosavadního zákona. Opatření v době zkušební jsou stejná jako v nynějším zákoně; naproti tomu byly předpisy o odvolání podmíněčného propuštění ztřeny, neboť vězeňský soud může mezi jiným výkon zbytkového trestu nařídití, když propuštěný byl odsouzen za zločin nebo za přečin nejméně šesti měsíců, spáchaný v době zkušební. Při jiném odsouzení odvolá se propuštění jen potud, pokud odsouzený tomu nasvědčuje, že vinník se nepolepšil. Ustanovení §u 18. zák. ze dne 17. X. 1919, č. 562. sb. z. a n. bylo i co do podmíněčného propuštění ponecháno v platnosti.

Opětne podmíněčné propuštění z téhož trestu je vyloučeno, jenom při trestu vykonávaném v polepšovně dospělých a při trestu doživotního žaláře se to připouští. Doživotní káranec však může býti teprve po desíti letech opětne propuštěn.

Místo komise pro podmíněčné propuštění z trestu nastoupí vězeňský soud dotyčného trestního ústavu. Podle toho lze mít zato, že i opravné řízení bylo v tom směru pozměněno, že o stížnostech do usnesení vězeňského soudu, týkajících se zamítnutí podmíněčného propuštění a odvolání propuštění, nerozhodne, jako dosavad, ministerstvo spravedlnosti, nýbrž sborový soud první stolice, v jehož obvodě dotyčný ústav leží a to v neveřejném sedění. Dle návrhu totiž, přísluší vůbec jmenovanému soudu rozhodovati o opravných prostředcích proti usnesením vězeňského soudu. Leč návrh blíže neustanovuje, do které lhůty takové stížnosti mají se podati, a zdali mimo trestance a obhájce ještě další osoby jsou oprávněny podati stížnosti, jak je to v zákoně ze dne 17. X. 1919, č. 562. sb. z. a n. podrobně upraveno. Jest ovšem pochybným, zdali tento zákon má se osnovou naprosto zrušiti nebo jen potud, pokud s novým nestojí v odporu.

Jest vůbec nápadným, že návrh obecné části trestního zákona ponechává někdy důležité otázky v pochybnosti, zejména pokud se týče řízení o opravných prostředcích, jež se při výkonu trestu a zabezpečovacích opatřeních, při podmíněčném propuštění ze zabezpečovacího ústavu asi vyskytují. Dále nelze přehlížeti, že za jistých podmínek, na příklad po zastavení trestního řízení, nutno rozhodnouti o odkázání nepřičetného pachatele do ústavu pro choré vězně. Komu pak přísluší právo o tom rozhodnouti? Asi vyšetřujícímu soudci dotyčnou trestní věc zastavivšímu? A jaké bude v takovém případě opravné řízení? Takové otázky spadají arci do oboru formelního práva trestního, leč náš trestní řád může zde stěží přijíti v úvahu, poněvadž se na takové nové právní instituce nevztahuje.

Hlavní námitka proti osnově však vyjde z uvážení, že stát nebude mít ani hmotných prostředků, ani způsobilých osob, aby v dohledné době úspěšně takovou pronikavou reformu výkonu trestu a zařízení zabezpečovacích opatření provedl. Návrh ovšem žádá, aby ředitel každého ústavu měl odborné znalosti a aby o odborný výcvik úředníků a ostatních zaměstnanců bylo postaráno přiměřenými teoretickými a praktickými kursy. Především musí však soudcovstvo, jemuž má připadati tolik nových úkolů po stránce výchovy a nápravy provinilců, v tom směru býti důkladně připraveno. Za tím účelem jest však zapotřebí mnoho nákladů, dlouholeté kázně, obzřetné výchovy a výcviku. Bude otázkou budoucnosti, možno-li toho cíle v dohledné době dosáhnouti.